

Korzika, 30. novembra 1944 - Št. 2

— OSVOBOJENJE —

Romain Tissier je v francoskem listu "Paris" z dne 10. novembra 1944 napisal članek "O bodočih mejah Italije". Ugibajoč o razdeljenju bivšega italijanskega cesarstva ter o novih otalijanskih mejah na severu in na vzhodu, se je gosp. Tissier dotaknil tudi našega, primorskega vprašanja. Tu podajam tovarišem čitateljem "Nase Zvezde" prevod zanimivega in nesrečnega članka, nato pa kratek odgovor francoskemu častnikarju. Tissier piše:

"Dne 21. sept. 1943 je italijanskemu cesarstvu odšla smrtna ura. Takrat je g. Churchill v svnjem govoru v Spodnji Zbornici izjavil: "Italijanskega cesarstva ni več, izgubljeno je za vedno". Nekaj tednov pozneje, omenjajoč Viktorja Emanuela 3., je italijanska vlada, v dekretu 30. nov., prvič rabila naslov "re d'Italia", na kratko, brez "Imperatore" in brez "re d'Albania".

Razdelitev Cesarstva. Kako mislijo Zavezniki razdeliti bivše italijansko cesarstvo? Po večkratnih izjavah gg. Churchilla, Edena in Attlea, zgleđa, da bo ozemlje Italijanske Vzhodne Afrike prešlo pod britansko območje. Eritrea in Somalija bodeta baje postali kraljevi koloniji; Cirenajka, kaže, bo postala kolonija odvisna od višjega Britanskega Poveljstva v Kairu. Južni del Libije, to sta Tibesti in Fezzan, bo najbrže pripadel Franciji, katera bo na ta način ojačila svoj imperij v osrednji Sahari. Usoda Tripolitanije ni bila še določena, zato se v merodajnih rimskih krogih nadejajo, da bo Tripolis ostal Italiji, kot "fi-

OP 19/1944

10174/1944

che de consolation" in kot svojevrstno odplačilo za so-bojevninstvo. Pri tem je unestno omeniti, da ni Tripolitani-ja, ni nobena druga kolonija niso nikoli Italiji do-prinesle nikakih gospodarskih koristi, a so, obratno, požirale ogromne vsote, ki so jih plačevali italijan-ski davkoplačevalci, ter so služile kot zaposljevalni-ca ogromne vojaške in civilne birokracije. Mussolini-jev "slogan", s katerim je trdil, da kolonije spreje-majo in zaposljujejo preštevilno nacionalno prebi-valstvo, se je izkazal več kot lažnjiv. Od 45 milijonov prebivalcev, samo nekaj tisoč se jih je preselilo v Libijo, kjer so težavno živeli: v tej pusti deželi so se vzdrževali z visokimi vladnimi podporami. V Ita-liji bi vsaki izmed njih postal dobrostoječi kmet, če bi na nacionalnem ozemlju užival iste podpore. Fo-sedanji vojni Italija ne bo rabila kolonij za zapo-slitev preostajajočega prebivalstva. Velika mesta, ka-kor Genova, Turin, Milan, so deloma porušena; treba bo popraviti veliko in veliko nepremičnih umetnin, že-leznice, pristanišča, ceste in cela mesta, ki stoji-jo na področju vojnih operacij. Dela bo dovolj za vse, ter za mnogo let. Italija se bo morala odpoveda-ti tudi Dvanajsterotočju in Albaniji, ne le radi zgu-gljene vojne, a tudi ker ni nikdar imela pravice ta ozemlja opravljati. Dvanajsterotočje so ji dali kot "fiche de consolation" po Versaillesu, priključitev Albanije pa je bila kratkomalo - rop. Otoki Rodis in celo otočje bodo pripadli Grčiji, dočim bo Alba-nija zopet postala neodvisna.

JADRANSKO PODROČJE. - Dalmatinsko vprašanje pa je ne-koliko bolj zapleteno. (!) Pokrajina, ki leži izven prave Italije, šteje le par italijanskih središč - za-dnji sledovi beneške kolonizacije - s 15 tisočnem i-talijanskem prebivalstvom napram 600 tisočem Slova-nom, srbo-hrvatskega pokolenja. Nadejamo se, da se bo-do Jugoslovani in Italijani sporazumeli za "modus vi-vendi", kateri naj bo de jamčil kulturno avtonomijo mali italijanski skupini sredi ogromne slovanske ve-čine, ker posest par figovih dreves in kačjih gnezd ni vredna novega spora med sosodama, ki sta oba ena-

ko izčrpana po dolgotrajni vojni. Dalmacija bo ostala Jugoslaviji. Zapadni del (op.; častnikar je baje menil reči "vzhodni del") Julijske Krajine bo ravnokotako pripadel Jugoslaviji. Ta pokrajina je naseljena s Slovanskim prebivalstvom ter je bila pripuščena Italiji, kot odplačilo za pristopitev v vojno leta 1915. Fasistični režim se je od tedaj naprej prizadeval, da bi Slované te province trdno povezal z kinon. Skozi 25 let, so v teh pokrajinah Mussolinijevi pristaši vzdrževali teroristični režim: kolektivna trpinčenja, prisiljena italijanizacija kulturnih ustanov, vsa sredstva so jim služila v namen, da bi tem pokrajinam Julijske Krajine dali lice italijanske dežele. A ni jim uspelo: Slovani so ostali Slovani in sedaj nestrpno čakajo na priključitev k Jugoslaviji.

Zapadna stran dežele, kateri spadati mesti Gorica in Trst ter bivša avstrijske Istra z vojnim pristaniščem Pulj, je naseljena z mešanim prebivalstvom: mesta so italijanska, a dežela je naseljena s Slovani. Med sedanjo vojno so Italijani delali na to, da bi prisilili preseelitev kmeškega prebivalstva na jugoslovansko stran, ter na njegovo mesto naselili kolone z Italije. V tem so toliko uspeli, da danes, na pol milijona duš, štejejo 300 tisoč Italijanov in 200 tisoč Slovanov. Dejstvo je, da je bilo prebivalstvo v Trstu vedno italijansko; celo stari srbski vodja, Pašič, je leta 1914, proglasil, da se mora Trst vrniti Italiji. Zato v londonskih političnih krogih predvidevajo razdelitev zapadne strani Julijske Krajine na dva dela: en del, z Gorico in Trstom, naj bi pripadel Italiji, ostalo (ostalo!) pa Jugoslaviji.

Vprašanje Reke, s 15 tisočnim slovanskim in 24 tisočnim italijanskim prebivalstvom, bo rešeno s priključitvijo te večine k jugoslovanskemu ozenlju. Z izgubo Dalmacije, ne bo imela Reka, ki odvisi od čisto slovanskega zaledja, za Italijo prav nobenega pomena, ne strateškega ne gospodarskega.

Nato pisatelj nadaljuje z raspravljanjem vprašanja južne Tirolske, zagovarjajoč njeno pripadnost Avstriji ter tako zaključuje svoj članek:

""Italija bo stopila z vojne v mir z izgubo nepotre-

bnega kolonijalnega cesarstva, relativno mila kazen za pomoč, ki jo je doprinesla Hitlerju, a bo ohranila nedotaknjene svoje v bistvu italijanske province; vojnih dolgov ne bo plačevala, kar ji bô pripomoglo k ureditvi svojega zavoženega gospodarstva in, končno, bo zasedla svoj prostor med evropskimi demokracijami: več kot zadostno odplačilo za pozno in počasno sobojevništvo."""

Rešiti primorsko vprašanje tako, kakor to predvideva g. Tissier, se pravi vprašanje ne rešiti, temveč ga zanotati v vseh ozirih, otničnih, političnih in gospodarskih. Predvsem pa bi bilo tako, nemoralno dejanje: ponovno ločiti brate od bratov, ki so tiliko let doživeli žalost in trpljenje v neupogljivi veri v končno zmago pravice.

Mi ne moremo verjeti takim prerokom, kakor je Tissier.

Severozapadno mejo naše domovine je načrtalo slovensko in hrvatsko ljudstvo s krvjo svojih mučnikov in s prisego: zemlja, v kateri počiva na desetini, mo-goče na stotine Bidovcev, Gortanov, Kosov in Tomažičev, ne bo nikoli več italijanska.

Edino pot k pravi rešitvi našega vprašanja je pokazal g.dr. Ivan Marja Čok v svojem memorandumu, ki ga je poslal vrhunskim zastopnikom treh velesil. Memorandum, katerega je Bazovica priobčila v svoji zadnji številki 11. nov. 1944, je obenem najlepši odgovor vsem onim, ki branijo z besedo ali drugače našo novo a krivično mejo, preko katere bi mi, neosvobojeni Slovenci, s solzami v očeh in z neizrečno žalostjo v srcih gledali na svoje srečne, osvobojene brate.

xxxX

- * -

Trd bodi, neizprosno, moč jaklen,
kadar braniti je čast in pravde
narodu in jeziku svojemu!

Franc Levstik

JETIKA ALI TUBERKOLOZA

Zdravniške statistike ugotavljajo, da umre približno polovico ljudi radi jetike, ki jo z drugim imenom nazivamo tudi sušico. Lahko rečemo na tej podlagi, da je ta bolezen pravi socijalni bič, ki tepe celotno človeško družbo v vseh časih in napravi človeka nesposobnega za delo in sirtno nevarnega školišču, v katerem živi.

Jetiko proizvaja Koch-ov bakterij. Imenujemo ga tako ker je prvi dognal bitnost in bistvenost tega bakterija učencjak, ki se je imenoval Koch. Bakteriji so mala, mikroskopična bitja s patološkim (proizvajajočim bolezen) delovanjem, ki imajo obliko malih paličič, katerih s prostim očesom ne vidimo.

Jetika se pojavlja v raznih oblikah, okolnostih in delih človeškega telesa. Pojavlja se v kosteh - kostna jetika; v mrenah, ki zakrivajo in varujejo možgane - možganska jetika; v raznih žlezah človeškega telesa; a predvsem v dihalnem aparatu - pljučna jetika. Pljučni pojavi jetike so najbolj pogosti in najbolj nevarni za hitro razširjenje in okuženje potom izpljunkov in malih kapljic slin, ki jo človek bruhne iz sebe, kadar kašlja in kiha.

Bakterij, ki povzročuje jetiko, pride v notranjost človeškega telesa v prahu, ki ga vsrkamo z zrakom ali potom okuženih jedi, posebno mleka - zelo občutljiva in črevesna jetika -, ki ga dobivamo od bolane živine. Zato zdravniki priporočajo, da se mleko zavre pred zavzivanjem, ker se na ta način zamori morebitne bakterije, ki bi v nasprotnem slučaju prišli v našo notranjost in nas okužili.

Da se bakterije ustanovijo in razvijejo v telesu, mora biti telo že samo v to razpoloženo in v gotovih okolnostih. Te okolnosti so sledeče: šibkost telesne konstitucije; oslabelelost organizma; nezdravo življenje; delo v prostorih, ki so nasičeni s prahom in plini, ki dražijo pljuca in telesni organizem na splošno; preveliko utrujenost in izmučenost pri delu; razne življenske nezmernosti. Vse te okolnosti manjšajo odpor človeškega organizma proti napadajočim bakterijam. Predvsem pa so nevarne za jetiko gotove bolezni, med katerimi najbolj bronhitis (prehlajenje pljučnih vej), bronko pulmonitis

(pljučnica) in pleuritis (prehlajenje rnen, ki zavijajo in varujejo pljuča). Na splošno je preklajenje jako nevarno za okuženje po jetiki, ker omeji in mnogokrat popolnoma paralizira odporno moč dihalnega aparata proti bakterijam. Najlažje se okužijo ljudje, ki imajo prozka in okrogličasta prsa in štrleče lopatice (kosti na hrbtu, ki imajo obliko male lopate).

Kadar govorimo o jetiki, mislimo večinoma na pljučno jetiko, ker je najbolj razširjena in najbolj nevarna za prenos med ljudmi. Zato govorimo o tej vrsti jetike.

Pljuča in aparat za dihanje na splošno, se okužijo z dihanjem, potem bakterij, ki so med zrakom samim ponešani med prah. Jetični bakteriji, ki jih vsrkamo z dihanjem, se ukoreninijo, razživijo in milijonsko pomnožijo v pljučih, ki so najvažnejši organ za čiščenje in prenavljanje krvi. V pljučih namreč kri izloči ogljikovo kislino, ki je škodljiva človeškemu organizmu. V pljučih dobi kri iz zraku kisika, ki je potrebno potreben za naše fizično in fiziološko delovanje in življenje. Če so pljuča bolna, ne bo mogla kri dobiti zadostnega poživiljenja in zato bo trpel ves človeški organizem. Bakterije jetike pljuča razkrajajo in uničujejo, dokler jih popolnoma ne uničijo in človeku onemogočijo ozdravljenje in nadaljno življenje.

Ali je pljučna jetika ozdravljiva? Če se zdravljenje prične ob pravem času, preden so se bakterije preveč namnožile in uničile že večji del pljuč, je jetika ozdravljiva. Mnogokrat se jetičnost sama ozdravi, oziroma omeji, naravnim putem in brez zdravniške pomoči, s tem, da se bolni dol pljuč zasušijo ter zamore glivice bolezni. To se zgodi pa samo v slučaju, ko prenehajo vse možnosti, ki boleznem pomagajo pri razširjenju in utrjevanju v človeškem organizmu. Takih primerov je malo in taka naravna ozdravljenja se redko kdaj dogajajo.

Navadno se človek prepozno zave, da je jetičen, ker pričetka te bolezni človek ne more doznati brez zdravnika. Ko pa se zave bolezni in gre po pomoč k zdravniku, je navadno že prepozno, ker je jetika uničila že prevelik del pljuč in je v svojem polnem morilnem razvoju. V teh slučajih je ozdravljenje nad vse težko, nepo-

tovo in največkrat nemogoče.

Kdor je šibke telesne konstitucije; kdor živi stalno v nezdravih prostorih; kdor je podvržen prepogostim prehladom; kdor čuti, da se mu temperatura popoldne spominja brez posebnih razlogov; kdor je imel pljučnico, ki močno omeji odpor proti bakterijam in kdor občuje z jetično bolniki ima dolžnost napram samemu sebi in predvsem napram človeški družbi, da gre pogostoma na zdravniški pregled, ker tak človek je v vodni nevarnosti, da ga od dne do dne popade jetika.

Zdravnik dožene in spozna jetiko v njenem postanku in v vsaki obliki s pomočjo sredstev, ki mu jih nudi moderna zdravniška veda in lahko pomaga človeku s pozitivnim rezultatom, dokler je bolezen v začetku.

Načini zdravljenja so razni. Sieroterapija in protijetično cepljenje nista dalj pričakovanih in zaželjenih uspehov, kakor večina načinov, ki so imeli v nemenu direktno uničenje bakterij. Novejši načini zdravljenja težijo večina za tem, da v vseh primerih okrepijo telesni organizem in s tem povečajo v njem samem sredstva odpornosti in lastne obrambe.

Najbolj popoln način zdravljenja pa nudijo človeku posebna zdravilišča za jetične. Ta zdravilišča morajo stajati v krajih, ki so zavarovani proti nenjajočim se vetrovom: po gorah, kjer je zrak čist in poln kisika, kjer so sončni ultravijolični žarki bolj močni in bolj ugodno uplivajo za zdravljenje bolezni. V teh zdraviliščih živi bolnik kolikor mogoče na prostem, spi v zavarovanih prostorih, zakurjenih, če je potrebno, a odprtih, tudi če je zunaj mrz. Hrana mora biti zdrava, močna, raznovrstna in obilna, da se organizem čim bolj in prej okrepi. Tudi duševno življenje bolnega mora biti mirno in prosto vseh skrbi, da dušna bolečina ne upliva na telesno stanje. Fizično je treba telo okrepiti z lahkim telovadnim vajami in športnimi razvedrili.

V preteklosti so imeli naš nasprotni načine in sredstva v boju proti jetiki. Bolnega človeka so izolirali v sobo brez zraku, luči in sonca in mu dajali nezadostno hrano: s tem so dosegli, da so bili drugi ljudje varni pred okuženjem, a bolnik sam je bil obsojen na smrt.

- 3 -

Z modernimi zdravniškimi sredstvi bolniku podaljšajo in olajšajo življenje, četudi ga ne popolnoma ozdravijo. Moderna zdravniška veda v zdravljenju jetičnih umetno izsušuje bolni del pljuč, a delov, ki jih je jetika že uničila, ne more povrniti več v normalno življensko delavnost.

V sanatorjih dobijo bolni tudi moralno povzdigo: svet in okolis, v katerem živijo, je takorekoč njihov, se jim pomilovalno ne posmehuje in jih s tem ne ponižuje; tu njih bolezen drugih ne straši in se jim ne gnjusí, ker so vsi enako bolni.

Jetični, ki se v občeivanju z drugimi vede po zdravniških in higijenskih predpisih, ni tako grozno nevaren družbi, kot si navadno mislimo. Navaditi se mora, da ne pljuva krog sebe, ampak v zato določene in razkužene posode; da kašlja in kihá v robec, ne pa drugim v obraz; da ne dovoli rabe svoje jedilne in pitne posode drugim in da sam ne rabi njihove; da uniči ostanke cigaret; da ne sme podajati roke drugim, posebne kadar se poti; in predvsem, da drugih ne poljublja.

Posebno v javnih prostorih moramo paziti, da ne pridemo v dotiko z okuženimi predmeti: v kavarnah in v gostilnah človek mnogokrat pije in jé iz posode, iz katere je malo preje pil in jel jetičen in jo je postrežnik le malomarno in nezadostno umil, a je razkužil sploh ni.

Boj proti jetiki je boj za fizično obstoj in zdravje človeške družbe in naroda. Zato so največjega pomena ustanove, ki stavijo v program boj proti tej bolezni in dajejo bolnim na razpolago sredstva, da se obvarujejo jetike, in da se zdravijo, če jo že imajo.

Zdravljenje samo ima dvojen namen: da onemogoči nadaljno okuženje s tem, da izolira po zdraviliščih bolne elemente in jih vzgoji v gotovem načinu občeivanja z drugimi, da niso več tako nevarni družbi; drugi namen pa je ta, da postavi človeški organizem na položaj, da ni dovzeten za sprejem bakterij jetike. To je dvojni namen, za katerim stremi moderna veda v boju proti jetiki.

NEKAJ BESED O KLETVINI

Slovenci smo zelo dovzetni za tuje jezike. Najraje pa poberemo to, kar je najgršega - kletvino. Naj si bo hrvatska, srbska, ruska italijanska ali amerikska, vsaka se lepše sliši, vsaka bolj drži kakor naša - slovenska.

Če ti bo kdo rekel, da si Lah, boš zanikal in če bo ta še vstrajal pri svoji trditvi, mu boš pritisnil krepko zaušnico. Sram te je biti Lah, a nič te ni sram po laško zakleti Boga! In preklinjaš ne le kadar si sam, temveč tudi v javnosti: preklinjaš v taborišču, na ulici, v gostilni, na delu - povsod, celo v jedilnici, med jedjo. Vsi ostali pa molčimo... zakaj? Najraje preklinjaš po laško. Ali delaš to iz spoštovanja do svoje matere? Te ni sram zakleti po laško Boga, ki te lahko ta trenutek zmane, kot črva? Ako bi kdo tebe preklel tako, kakor ti preklinjaš Boga, kaj porečeš? Mogoče se ne boš preveč vznemiril; toda, če bi jaz na isti način preklel tvojo mater, kaj bi naredil z nenoj?

Zakaj si mi Slovenci (in Hrvati) sami krademo čast pred tujci? Zakaj znamo v tujem jeziku prej Boga zakleti, kakor pa kaj drugega povedati?

Čas je, da opustimo kar ni našega, predvsem kletvino. Kdor preklinja, ni olikan človek; ako preklinja v laščini - je vrhu tega še bedak.

--V taborišču 331e cete.

*

- IZREKI VELIKIH MOŽ -

- To se imenuje edino pravo življenje: ne živeti samo za sebe, temveč tudi za druge.

- Svojo vrednost najlažje presodiš po tem, kako vršiš svojo dolžnost. A kaj je tvoja dolžnost? To, kar sedanjost zahteva od tebe.

- Narod oprošča onim, ki ga tlačijo, a nikdar onim ki ga varajo.

PRISPEVAJMO ZA JUGOSLOVANSKI RDEČI KRIZ !

Poskakini:

- J E D R C A -

St. Teresa	nagajivčka čaka
Bonifacio	pokora v Sardiniji!.
Artena	Invazija! Izkrčanje!
Ajaccio	Povsod nočno brcanje!
Nov "gvant", nova "košta"	Trnasto Rajhovec se drži;
Vsak fant poln "trošta".	Sirtni venec mu sirdi!
Z Bogom uši!	Sestanki! Konference!
Adijo saržente!	Situacijske sonce!
Kaj bo s teboj, gospod	Nacrti!
"tenente?"	Obljube!
Valutne špekulacije.	Mnenja!
Jezikovne manipulacije.	Pogube!
Delo v pristanu. Skatlje!	Propaganda!
Delo na "dampu"	Pobude!
da priliko lumpu.	Strategija!
"Drajverji"! "Telefonisti"!	Izgube!
Ha-"vsake sort" specialisti"!	"Rudeči križ",
Kazenska kompanija!	je vzel ves drobiž!
Strazna stotnija!	"Ta debelo",
Pevski zbor!	bo že vince vzelo!
Policija!	Tu pa tañ nesroča.
Udruženje!	Son pa tja gori sveča!
Politika!	Tu pa tañ se daruje
Razdruženje!	"bonbonček"!
Kritika!	Son pa tja bō ostal
"Čudožni tečaj"!	"potonček"!
Čenu? Zakaj?	V vrečici tobak,
Napredovanje!	ni napak!
Nazadovanje!	Boljša je "kamela"
Povišek plače!	ko le konca. neb'inela!
Shujšek jedače!	Sodaj pa lep uk so nan
Previdi ljubezni!	dali
Nevarnost bolezni!	"Nazionali".
Previdi o domu,	V kompaniji nemir!
huda skrb marsikomu!	Vsak večer je prepir!
Fantje, nožje -	Vsako sort je zanir,
bedite pridni;	k'inajo v vinčku vir

Kdor "nese ga" voč,	zakovana,
ta je junak!	za nas je daljna
Kdor "ga" ne pije,	"Fata Morgana"!
dela napak!	Nebrižnost kraljuje!
Smisel za skupnost	Nevednost ruje!
deveta briga.	"Kamora" gospoduje!
"Kaj se boš gnjavil -	In narod nazaduje!
vse vkup je 'na figa'!	In še nešteto je takih
Konkurenca veljavnosti!	"dobrin"!
Rekord kljubovalnosti!	Le-te, naštel vam je
Složnost v jeklen svezenj	Poskakin!

Miloš Sloboda:

NEKAJ RESNICE O JUGOSLAVIJI

(Nadaljevanje)

15. januarja se je začela ofenziva. Partizani, ki so bili sami v tem boju, niso mogli obdržati vse zemlje, ki so jo do tedaj osvobodili. Nemci, in za njimi Ustaši, so zavzeli več okrajev v vzhodni Bosni ter se polastili ceste Sarajevo-Zvornik, ki je bila prej skozi 4 mesece v partizanskih rokah.

Bosanski četniki in kmetje so kmalu odkrili izdajstvo Mihajlovičevih častnikov, ki so videli, da so isti zbežali v Srbijo pod Nedićevo obrambo in pokroviteljstvo. Mnogo četnikov je tedaj prešlo k partizanom s svojimi ljudskimi vodji pod imenom "Prostovoljne Armade". Dangič je odšel v Beograd, da se pogovori z Nemci. Videli so ga, ko se je peljal skozi Šabac v avtu z nemškim častnikom pa četnisko kokardo, ki je tako postala v Bosni simbol izdajalstva.

Dogovori med Dangičem in Nemci za njegovo imenovanje za gauleiterja v Bosni, niso prinesli zaključkov, ki so jih pričakovali izdajalci. Nemci so prepustili Bosno novi ustaški hrvatski državi, ker se jim je zdel Pavelič bolj gotov zaveznik kot Dangič in jim je poleg tega lahko dal na razpolago vojakov za vzhodno fronto.

Dangič pa se je v februarju 1942. vseeno vrnil v

Bosno pod nemškim pokroviteljstvom in z njimi nekaj častnikov, ki so začeli nadlegovati partizane in njih glavne stane. Na ta način je prišlo do tega, da je februarja 1942. četniški vojvoda iz Majevice, Radivoje Korović, skupno s kapetanom Stevo Danjanovičem napadel Maješki partizanski glavni stan. V tistem času so četniki iz okroja Rogatica ujeli nekaj partizanskih vodij, jih mučili in potem odposlali v Beograd, da bi jih predali Milanu Atkoviču in Nemcen. Te partizane pa so rešili srbski kmečki četniki, ki niso hoteli izpolniti ukazov, katere so dobili v tem smislu.

V marcu 1942. sta dve proletarski brigadi prekorčili vso vzhodno Bosno in sta poravnali račune z vsemi tistimi, ki so nosili odgovornost za te bratomorne boje. Dangić se je z nekaj svojimi častniki in orožniki zatekel v Srbijo, kjer so ga v aprilu 1942 Nemci aretirali in odposlali v ujetniško taborišče pri Nurembergu. On jim ni bil več koristen: nacisti so namreč mislili, da bodo z Dangičevo pomočjo uklonili Bosno. Toda Bosna se je upirala in vzdržala.

Po nemški ofenzivi v vzhodni Bosni (januar-april 1942), je general Beder ukazal ustaškim oblastem, da napravijo "zbližanje" s četniki, da bi na ta način tenlaže vodili boj proti partizanom in jih čimprej uničili.

ZVEZA MED ČETNIKI IN USTAŠI.

Aprila 1942. so bila podpisana prva zaveznitva med predstavniki ustaške Hrvatske Države in med četniškimi glavnimi stani z Ozrena, Trebave in Spreče. Četniki so javno priznali v teh pogajanjih "vrhovno oblast Hrvatske Države in poveljnika Paveliča", morilca tisočev Srbov. V tej isti ponladi 1942. so se tudi poveljniki četniških edinic z Majevice, Zenice, Romanije, Rogatice in osrednje Bosne pogovorili in pogodili z ustaši za skupno borbo proti partizanom. Tako so se četniki, ki so same sebe inenovali "zaščitnike srbskega naroda", zavezali z ustaškimi krvniki lastnega naroda in se z njimi pogodili, da skupno zadajo udarec z nožem v hrbet Titovim partizanom, ki so v teh istih krajih šteli 95% Srbov v svojih vrstah.

Junija 1942. je Draža Mihajlovič, vrhovni poveljnik četnikov, odposlal v osrednje Bosno enega izmed svojih zaupnih častnikov, kapetana D. S. Kačića, da bi organiziral četnike v tamkajšnjih okrajih. Partizani so dobili pri njegovih poverjenikih pisna naslovljena "Dobrobrancu", ustaški vojaški organizaciji.

Srbski četniki, izmed katerih ni velika večina vedela ničesar o izdaji poveljnikov in ni mogla razumeti Mihajlovičeve politične čakanja, so sama od sebe in brez vsakega višjega ukaza pričeli boje z Nemci in ustaši. Ob takih prilikah je njihovo poveljstvo ostro opominjalo in svarilo, kar nam priča naslednje pismo, ki ga je napisal svojim ljudem vojvoda Majeviške Brigade: "...Ta bataljon je prešel v akcijo že več dni zaporedoma in si je osvojil nove pozicije. Včeraj je nemško poveljstvo klicalo poveljnika Majeviške Brigade in mu povedalo, da so na cesti Zvornik - Djelina četniki napadli nemške transporte, ranili več nemških vojakov in da so za protiakcijo Nemci aretirali v Zvorniku, Bjelini in Tužli 150 Srbov iz boljših družin, katere bodo ustrelili, ako četniki ne bodo poskrbeli za popravo ceste in mosta. V drugih besedah: Nemci so pričeli kazensko ekspedicijo proti četnikom. Že mnogokrat smo priklenili vaš pozor na nevarnost, ki nam preti, kadar izzivate Nemce. Naš vrhovni poveljnik, minister za vojno in mornarico, general Draža Mihajlovič, je sklenil, da se moramo držati premirja in da čakamo ugodnega trenutka, ko se bo lahko vodilo boj po vsej Jugoslaviji in mogoče po vsem Balkanu."

ČETRTA OFENZIVA.

Ob času četrte ofenzive (januar-marc 1943), so trije bataljoni Prve Proletarske Armade popolnoma porazili četnike - baje Stankevičeve. Ob tej priliki so našli papirje, v katerih je pisalo o razvoju sedanje vojne in dokazovalo končno znago "kmečko-delavskih" narodov in poraz "industrijalizirane države". Ta papir in to dokazovanje sta izhajala iz propagandnega urada Draže Mihajloviča.

marca meseca 1943. so partizani zasedli mesto Kalinovič, na neji s Sandžakom. Kalinovič je bilo simbol ita-

lijansko-četniške kooperacije. Kalinovič je bilo mesto z laško garnizijo in obenem ena glavnih postojank Draže Mihajloviča. V tem mestu so predajali četniki italijanom partizanske ujetnike v zameno za moko.

PETA OFENZIVA.

Peta nemška ofenziva proti partizanom se je razvila konec pomladi in v poletju 1943. proti po partizanih osvobojenem Sandžaku in Črni Gori. To ofenzivo, ki je v zgodovini ostala legendarna, je opisal Tito sam.

Že od meseca decembra prejšnjega leta, se je Mihajlovič znova pogovoril z Nemci. Ko so med to ofenzivo partizani odnašali iz bojnega polja med Prozorom in Neretvo približno 3.000 ranjenih, so jih v hrbet napadli ustaški polki, s katerimi se je zavezalo 12.000 četnikov Draže Mihajloviča. Boj je trajal 40 dni; končno so zmagali partizani in rešili svoje ranjence.

V Foči, Nevešinju in Majkovacu so se Mihajlovičeve čete, povsod premagane, razšle in razpršile same od sebe. Črnagora, Sandžak, velik del Bosne in Hercegovine so bili osvobojeni in rešeni četniškega terorja in ustrahovanja; sam Mihajlovič pa je zbežal v Srbijo. V tem času sta končali njegovo politično delovanje in veljavo. Od tedaj so angleške misije začele ponagati Titu v pravi borbi proti Nemcem.

ČETNIKI SE DRUŽIJO Z BOLGARI.

Po šesti nemški ofenzivi (oktober 1943) se je moč Titove armade pokazala v vsej svoji razsežnosti. Nemci ne morejo več izpeljevati taktike obkoljevanja Titovih oddekov, katere so se posluževali v prejšnjih ofenzivah. Skušajo pa na vso moč, da bi Titovo armado razcepili in razkosali. Da bi ji onemogočili prehrano, so izropali tankajšnje kraje. Tudi v tej vojni fazi ni ostal Mihajlovič brez dela. Medtem ko so se partizani borili v Sandžaku, je "operacijska skupina južne Morave" skupna s partizani z Metohija, Kosovega in Makedonije vonomer ogrožala moravsko in vardarsko železniško progo in odbijala bolgarsko ofenzivo, ki so jo podpirali četniki.

Pred svetom se je Mihajlovič ponašal s svojimi odnosi napram Nemcem, ustašem, Italijanom in Bolgarom. Tudi on je imel svojo "tajnost", kakor so diplomatje 17. stoletja. Tisti, ki je imel direktne odnose s sovražniki, je bil po tej "tajnosti" izbran na način, da ni mogel kompromitirati poveljstva. Te osebe niso bili častniki iz redne vojske, ampak navadni ljudsko-kmečki vodje: vojvode. Ko se je Sava Derikinja, poveljnik četniške Sarajevske Brigade, podal v Sarajevo, da bi tam uravnal z Nemci gotova vprašanja, se teh pogovorov ni osebno udeležil poveljnik četniškega korpusa v tem mestu - Milodrag Mihajlovič, ki je pa vseeno že vnaprej dobil navodila v tem pogledu.

Da bi se pogajal z nemskim poveljnikom v Tužli, je bil istotako odposlan "vojvoda" Radivoje Kerović, ne pa kapetan Račić, ki je v letu 1942 poveljeval vsem Majeviškim četnikom.

V nekem povelju Majeviške Brigade lahko beremo: "Za Nemce je poveljnik majeviških četnikov Radivoje Kerović, toda v resnici je njih prvi poveljnik kapetan Stevo Danjanović Leko."

Samo izredno in malokdaj so se Mihajlovičevi častniki srečali javno z nemškimi ali domobranskimi predstavniki. V nekem pismu, ki so ga našli pri Račiću in ki je bilo naslovljeno nekemu ljudsko-kmečkemu poveljniku bataljona, beremo: "Dragi Boro! Prenesi na jutrišnji dan in na isto uro sestanek s hrvatskimi častniki in pomeni, da mora ostati to srečanje popolnoma tajno v interesu obeh strani. Kapetan Račić."

V novembru 1942. je uril na Majevici Planini v boju s partizani pop Dinitrije Stefanović, poveljnik Trebavškega Četniškega Bataljona. Imel je nalog, da očisti partizane iz Majeviškega okraja, kar so že prej začeli Paveličevi vojaki. Četniki so dobili ob tej priliki naslov "sobojevnikov". Mihajlovič pa se je v Bosni okoristil svojega dogovora z Nemci s tem, da je v tej deželi vpostavil svojo politično in administrativno organizacijo. Celo elemente notranjega orožništva, katere je Mihajlovič nazival "jugoslovansko armado", so ustaši imeli za svoje policijske in administrativne sodelavce. Na

vsak način, se Mihajlovič tedaj ni zadovoljil s svojo vojaško močjo, ampak je po svoji navadi in na papirju in s propagando prišel do množinskega rekrutiranja. V zapuščenih arhivih so našli celo listine s štetjem vsega prebivalstva gotovih okrajev in njegovo narišlono razdelitev v edinice. Že vnaprej so bile imenovane osebnosti, ki bi morale prevzeti poveljstvo v svoje roke. Na kratko: pripravljen je bil načrt za polastitev oblasti in vpostavitev diktature.

NAROD JE PREBAGAL IZDAJALCE.

Ni potrebno, da nadaljujemo z opisovanjem. Jugoslavija je spoznala na svoji trnjevi in žalostni kalvariji vse preizkušnje in vse vrste izdajalstva. Če pa resnica na sme biti zakrita, svet ne more in ne sme na noben način obsoditi naroda junakov in trpljenikov po peščici izdajalcev.

Paradoksalna usoda vseh neustrašljivih narodov je ta, da vidijo, kako revni posamezniki skušajo pridobiti v svojo osebno korist vse občudovanje, ki si ga je sam narod pridobil. Jugoslavija vstaja čista, nedotaknjena in močna iz potokov krvi, katero je prelila ne samo za lastno svobodo, ampak za neodvisnost in bratstvo med narodi. Maršal Tito se je sam izrazil: "Noben narod ni prelil koristno svoje krvi, če jo je prelil samo in izključno zase."

(Iz "Le Courrier Republicain" - 25/9/1944.)

L.S.

(K o n e c)

- ZVIJEZDA KRASNA - (Partizanska)

S Dona, s Volge i s Urala
Visoko je zatrepetala
In na naše kape
Zvezda krasna.

S Dona, s Volge i s Urala,
Do Jadranskog morskog vala
Sve Slavene obasjala
Nova Danica.

*

Poskakini: M A R A Š E Č A K A ?

Mladost! Nevidna pošast,
Noroost! politike strast,
Vojska! brezbrizno med naju
Borje! stopila:
Izjema sem pa tjo! za dolgo jo naju ločila!
Mara! Morda za vedno?
Kjo si? Kdo ve?
Se ti dolgo že zdi, Jaz dolgo čakan ze!
ko sama sva skupaj kra- In bom šo!
mljala, Ko vse večere sem sam,
načrte sva lepe kovala ta up imam:
in moje zdravje si bi- da Mara - moje srce,
la ti! čaka mo!

NAŠI GROBOVI

Po končani vojni, mogoče še prej, se bomo vsi Jugoslovani pričeli vračati s pregnanstva na svoje domove. Ali bomo vsi čakali tega prelopega dne? Več tovarišev že spijo svoj večni sen v tuji zemlji, na Srednjem Vzhodu, v Italiji, v severni Afriki in drugje, kamor jih je zanesel vojni vihar.

Tudi mi bomo na tem malom otoku zapustili nekaj tovarišev, ki jim kruta usoda ni dovolila, da bi po dolgih letih pregnanstva in hrepenenja zopet videli svoje drage in z njimi živeli ostala leta v pravi domovini. Skoraj vseh je doletela nagla smrt v nesreči, na delu, v taborišču, na cesti; samo dva sta umrla vsled bolezni.

Do danes smo na Korziki izgubili 22 tovarišev, od katerih jih je pokopanih 14 na civilnem pokopališču v Bastiji, ostalih 8 pa v Ajacciju, ravnotako na civilnem pokopališču. Vsakemu je bil postavljen čeden nagrobni spomenik, za kar so prispevali tovariši z raznih čet.

Na civilnem pokopališču v Bastiji so pokopani:
Marinac Anton, Fatovič Simon, Kočir Ivan, Medved

Peter, Skočir Ludvik in Stembergar Anton - vsi z 235.čete - umrli vsled eksplozije municije, katero so prevažali z avtomobilom. Nesreča se je pripetila pri Biguliji. Eksplozija je trupla tako razmesarila, da ni bilo mogoče najti o njih skoraj nobenega sledu. Pokopani so v skupnem grobu.

Kregar Anton, s 354e čete, umrl pri Zonzi. Ko je zajemal vodo s potoka, se mu je spodrsnilo in v padcu je vdaril z glavo ob skalo. Našli so ga mrtvega nekaj časa pozneje.

Benčič Franc, z 228e čete, umrl v avtomobilski nesreči pri Bastji.

Progolj Anton, z 231e čete, umrl pri Belgodero. Zasul ga je plaz, ki se je utrgal nad cesto, na kateri je delal s tovariši.

Stanič Bogomir, z 235e čete, umrl v Casamozzi. Ustrelil ga je civilist, katerega je neprevidno provociral.

Sindič Josip, s 340e čete, umrl v Casamozzi, neprevidnosti tovariša, ki je pod šotorom snažil ameriški samokres ter nehote v njega sprožil kroglo.

Ogrič Lambert, s 330e čete, umrl v avtomobilski nesreči.

Prezelj Jožef, z 230e čete, umrl v Biguliji. Utonil je v nekem vodnjaku, v katerem so njegovo truplo našli dva tedna pozneje.

Dragević Jakob, z 228e čete, umrl v nesreči. (Trupla slednjih treh so bila pred par dnevi prenešena z ameriškega vojaškega pokopališča na civilno pokopališče v Bastiji.)

Na civilnem pokopališču v Ajacciju so pokopani:

Sosič Viktor, 1131e čete, Kogoj Jožef, s 1131e čete in Kaučič Andrej, s 331e čete, umrli v Mezaviji. Ubili so se z avtomobilom, ki je zalotel v drevo.

Forjačič Ivan, z 225e čete, umrl v Ajacciju; zadel ga je kap, ko je delal ponoči v tankajšnjem pristanišču.

Nabergoj Silvester, z 225e čete, umrl v Ajacciju, v bolnici, vsled malarije.

Tuljak Božo, s 1242e čete, umrl v Ajacciju; povozil ga je francoski tovorni avto.

Lonzarič Humbert, s 1233.čete, umrl v Ajacciju, kjer se je ponesrečil.

Matajuroc Anton, s 1233 (1242), umrl v Ajacciju, v bolnici, vsled zastrupljenja krvi.

- - Naj mirno počivajo v tuji zemlji - -

Bolezen človeka doleti lahko vsaki čas; smrt preži na življenjé vedno in povsod; ni dosti zdravja in veliko človeških življenj ohranimo s previdnostjo. Zato, tovariši, čuvajmo nad svojim zdravjem in nad svojim življenjem. Ne izrabljajmo svojih moči in ne kvarimo si zdravje s pretiranim uživanjem alkoholičnih pijač in z nepotrebnimi napori. Prizadevajte, da se čimbolj zdravi in krepki vrnemo v domovino, katera bo potrebovala toliko zdravih človeških sil za zgrajenje skupnega narodnega doma.

- o -

XXXX

Godoviški:

KAKOR MRZLA ZIMA.

Kakor mrzla zima
zelenje pomori,
tako ta kruta vojna
nam srea žalosti.

Mož je pri vojakih,
mu misel sili v jok:
oj, kje si moja žena,
oh, kje si moj otrok?

Nobenega veselja
nikoli ni, nikjer,
ni zjutraj, ni opoldan
in tudi ne zvečer.

Tužno, težko čaka
vedno dan na dan,
kedaj bo prišej glas,
da hud je boj končan.

Mi smo pri vojakih,
a misli so doma,
tam, kjer so naši dragi
in kjer so naša tla.

Takrat se mu radost
bo vrnila v srce,
ko prišel bo ukaz,
da le domov naj gre.

Ali so še zivi,
to se nie ne ve;
se morda že v gomili,
že v črni zemlji spe.

Pa mars' kateri mož
dobil svoj dom bo strt,
ker družinico njegovo
pokosila je smrt.

Takrat se mu v prsih
bo krčilo srce,
da glasno bo zajokal:
oh, kako je men' gorje!

NOVO ŽIVLJENJE

Prijatelj, poglej globlje! Ali ne vidiš odkod te
nove sile? Življenje se drami v nižavah, ki so v spale.
Oči se pdirajo, iščejo moči, roke se iztegajo, iščejo
ciljev. Kaj zato, če prihaja pomlad v viharju in povo-
dnji! Iz te črne naplavine bo vzknila bujna rast!

Ivan Cankar

NEPRILIKE

Težko, neznosno je, da človek samega sebe poni-
žuje. Posledice tlačijo moralo in mažejo nas izvor, zi-
belko slovanstva, delo naših bratov; radi tega posamez-
ga poniževanja večina plača in trpi - to ni bratstvo - :
Sto mož, sto značaje.

Dragi sodrug, prijatelj, res nisi danes v obljublje-
ni deželâ; dovoli mi naj ti obudim misel na preteklost.
Spomni se na pred enoletno pomanjkanje, trpljenje, glad,
bolezen, kako si taval obnemogel, razcapan, ušiv, prišel
boš do zaključka: ni nam še slabega, ne daj Bog, da bi
se poslabšalo. Le malo poglej v svojo dušo in razvidel
boš, da si na krivi poti.

Spomni se na očeta, mater, ženico, otroke in boš
pripoznal, da si na poti zmote, da si naravnost prešeren.
Vprašaj se, dragi tovariš, ali so še živi? So danes jeli?
Kje bodo to noč prenočevali?

Govorim ti kot brat, zakaj si delaš neprilike? Če-
mu te višja oblastva kličejo na izpraševanja, nadalje
pred sodnika in končno skosanega odvedejo v zapor? Ve-
rujmi, vse to po tvoji lastni krivdi. Kadar dostajaš
svojo kaz en, premisli ali si opravičen za svoj prestop, na-

pram sebi, napram narodu.

Kaj in kdo je vzrok teh neprilik? Res, vsi smo veseljaki, radujemo se v lepi družbi v ožjem krogu prijateljev, radovoljno trčimo s čašo rujnega vinca ter zapojemo zdravico, saj to je značilnost zdravega, nepokvarjenega naroda - to je lepo. Kadar pa marsikdo izmed nas pogleda pregloboko v kozarček, navadno to prinese grde, nepotrebne posledice, neprilike.

Združimo se in bodimo zmerni; s tem pokažemo, da smo omikani, pripoznali nas bodo kot take, pomosni bomo, da smo sinovi Slave.

Vladimir Pahor.

KAKO JE PRISLO DO 2. SVETOVNE VOJNE

Vojna, ki jo danes doživljamo in ki je s svojimi brezobzirno roko udarila ves svet, ima svoje prve direktne povode v vedno večjem mednarodnem trenju, ki se je pričelo v septembru 1930, ko je Japonska napadla Mandjurijo in jo podredila svoji nadoblasti. To je bilo po prejšnji Svetovni Vojni prvo samovoljno dejanje v mednarodnem vojaškem in političnem življenju, v katerem Japonci niso gledali drugega, kot svojo lastno korist, prvi korak v svoj novi imperijalizem.

Od tistega časa svet ni imel več pravega miru, ker so razne države po japonskem zgledu začele usmirjati svoje zunanje delovanje po lastnih načrtih, ne ozirajoč se na mednarodne pogodbe.

Z napadom na Mandjurijo je usmerila Japonska svoje gospodovalne težnje na azijsko celino, da bi si zavarovala hrbet za skoraj gotovo bodočo vojno na Tihem Oceanu, kjer je videla v Združenih Državah severne Amerike svojega najnevarnejšega tekmeča in nasprotnika. S tem, da je podredila Mandjurijo svoji volji in svojim namenom, je Japonska direktno organizirala Kitajsko, v kateri je videla brata istega plemena, ki pa se bi moral pokoriti in ji slediti v namenih in težnjah za nadoblast rumenega plemena na Pacifiku in v Aziji. Tudi Amerika in Anglija sta bili direktno ogroženi s to japonsko akcijo, a v obrambi Kitajske sta se zadovoljili s tem, da sta se

sklicevali na Briand-Kellog-ov pakt in na Društvo Narodov, kateremu samemu naj bi pristojala pravica, da prizna situacije, ki niso v skladu s "convention" in Pariškim Paktom. V protiakciji sta v mednarodni politični program stavili splošno razorožitev vseh držav in sta sklicali v ta namen mednarodno konferenco. Japonska in nemška politika sta bili v popolnem nasprotju s tem programom; zato so nemški predstavniki zapustili konferenco 14. oktobra 1933., japonski pa, po njih zgledu, mesec pozneje. To dejanje in ta odločitve sta jasno pokazali, da so bile vlade v Tokiju, Berlinu in Rimu v popolnem skladu s svojimi nameni, katerih pa uradno še niso priznale ter postale v mednarodnem življenju zaščitnicemiru z vojnim ustrahovanjem.

Nastala sta dva tabora, katerih težnje so si bilo nasprotno in ki bi morala priti prej ali slej v odkrito vojno.

3. oktobra 1935. je italijanska vojska napadla Abesinijo, ki je bila sprejeta v D.N. po izrecnem Mussolinijevem predlogu. Ženevsko zborovanje je v tem slučaju pokazalo odločno voljo, za protiakcijo ter odredilo sankcije proti Italiji, ki je z napadom na Abesinijo izkazala ves svoj cinični, fašistični nacionálni gangsterizem. Toda Pierre Laval, šef tedanje francoske vlade, je dal Mussoliniju v pogovorih v Stresi in Rimu proste roke za to akcijo in je dobil onstran Rokavskega preli-va somišljenika v politiku Samuelu Hoare-u. Ta dva moža sta s svojo kriminalno politiko pripomogla k temu, da je Mussolini brezskrbno ispeljal svojo akcijo v Afriki in se toliko uveljavil v enom izmed nastajajočih taborov. Mussolini je v prvih časih afriške vojne računal, na vse močnejši in ostrejši odpor od strani Francije in Anglije in je bil gotovo pripravljen, da sprejme boj. S pomočjo Lavalove fašistične politike je Mussolini s 60 milijoni frankov podkupil francosko časopisje, da je pod krinko nanišljenega nacionálnizma delalo propagando za zблиžanje med Francijo in Italijo in fašističnim programom. Če ne bi bilo Laval, bi bile do skrajnosti aplicirane sankcije prav gotovo uklonile Mussolini-ja in ga prisilile, da bi spremenil smer svoje politike v

mednarodnem življenju.

Ko vojna v Abesiniji še ni končala, je Hitler v marcu leta 1936. s popolnim Mussolinijevom privoljenjem v odkup neapliciranih sankcij od strani Nemčije, vojaško zasedel desno porensko obrežje in ga vojaško utrdil, proti vsem predpisom in določbam Versailleskega mirovne - ga pakta. Hitler je tedaj stopil v akcijo proti pre - pričanju svojega generalnega štaba, ker popolna oboroži - tev Nemčije ni bila še dogotovljena. Spijonaža mu je za - gotovila, da mu francoska vlada v tej akciji ne bo naspro - tovala, ker so bili v njej filonacisti kakor De Brion, sve - tovalec šefa vlade Daladier-a, in Deat, ki je bil mini - ster za aeronavtiko. V angleški vladi pa je Eden videl čisto naravno, da Nemčija zasede kraje, ki so nasoljeni z nemškimi ljudstvom.

Ko italijanski zmagi nad Abesinijo in po nemški vo - jaški zasedbi Porenja, je bilo nemogoče, da bi ustavili Mussolinija in Hitlerja brez vojno; začela sta skoro iz - živati s tem, da sta zanetila in podpirala z rednim voja - štvom državljansko vojno v Spaniji na strani generala Franca, medtem ko so vlade v Londonu in Parizu formuli - rale svoj "ne interventizem".

V Franciji je Leon Blum tedaj vodil politiko za mir z Nemčijo po vsaki ceni in je v tem političnem varno - stnem smislu podal roko Schatchu (Nemčiji) in odvrnil sodelovanje z Rusijo.

Politika popustljivosti je povsem jasno pokaza - la šibkost in nejasnost idej v francoski in angleški vla - di tistih let. Hitler je bil prepričan, da so bili v Pari - zu in Londonu prešibki, da bi se mu zoperstavljali v iz - peljevanju njegovih načrtov in je izrabil to mednarodno situacijo sebi in Nemčiji v korist ter 11. marca 1938 zasedel Avstrijo in 13. istega meseca proglasil "Ansch - luss"; Avstrija je postala sestavni del Tretjega Reicha. Mussolini, ki je Dulfussu zagotovil, da bo branil Avstri - jo pred vsakim napadom in jamčil njeno neodvisnost, ni povzel nobenega koraka, da bi svoje besedo držal. Ni mu preostajalo drugega, kot da se sprijazni z mislijo, da je Avstrija kot varnostna država med Italijo in Nemčijo izginila in je Tretji Reich raztegnil svoje meje prav

do same Italije. Hitlerju prav gotovo ni bila po godu Mussolinijeva filo-avstrijska politika, ki je proglašala da ima Avstrija sama pravico do samostojnosti in neodvisnosti, ki izvirajo iz njene zgodovine; vedel pa je, da bo tudi "prijatelj" Mussolini molčal, ko bodo enkrat dejstva že izvršena.

Radi anschlussa Francija, Anglija in D.N. niso povzele nobenih konkretnih protiukrepov napram Nemčiji in Hitlerju. Po vsej Evropi pa se je širil vedno večji strah radi nasilne nemške politike in vedno bolj je bilo jasno, da se druga svetovna vojna bliža z naglimi koraki. V Franciji so se politične struje vedno bolj cepile in prehajale med seboj v vedno večja in ostrejša ideološka in politična nasprostva. Hitlerjevo nasilstvo je francosko mednarodno politiko popolnoma zmedlo. Namesto političnega združenja in skupnosti v predvidevanju vedno večje nevarnosti od strani Tretjega Reicha, je v Franciji zavladal popolen polom v vodilnih krogih in prepričanje, da je edina rešitev za Francijo nadaljno popuščanje zahtevam in volji nemškega vodje. Flandin, Bonnet, Cailaux in drugi so politično nejasnost še povečali, tako, da je prišlo do stališča, da so mnogi hoteli raje Hitlerja kot Bluma in Stalina.

Tudi v angleški zunanji politiki ni bilo te čase jasnosti. Vsi so se zavedali, da bo ura vojne bila mogoče prehitro, še predno bi bili zadostno pripravljene na boj: zato so tudi angleški politiki vodili pogubno politiko popuščanja.

V ozračju te nejasne in negotove mednarodne politike se je Hitler vrgel na Čehoslovaško, ki je bila v Evropskem ravnovesju za Francijo največjega pomena, najbolj zažensliva, zvesta in koristna zaveznica. Kakor že Bismark, je tudi Hitler smatral za nadvse važno, da ima Nemčija v svojih rokah Česko, če hoče popolnoma zagospodariti v osrednji Evropi. V prvem času je sicer Hitler zagovarjal svojo politiko s trditvijo, da zahteva samo Sudeete, po željah tamkajšnjega nemškega prebivalstva samega. A pod tem izgovorom je skrival račune, v katerih je bila vključena vsa Čehoslovaška. Da bi temlažje izpeljal svoj načrt, je zagovarjal še slovaško neodvisnost z name -

nom, da bi razdril notranjo edinost med Čehi in Slovaki.

Da bi vsaj na zunanji rešila čast svojih Držav, sta 29. septembra 1938. Chamberlain in Daladier romala v Monakovo z namenom, da bi se dogovorila s Hitlerjem o česken vprašanju in s tem pokazala, da inata v mednarodni politiki še besedo. Benes, predsednik Čehoslovaške, ni bil poklican, da bi prisostvoval tej konferenci štirerih. V tem je jasno dokazano, da je bil tisti, ki je odločal rešitev vprašanja, le Hitler sam.

Monakovo je ena najslabotnejših strani angleške, posebno pa francoske politike zadnjih desetletij. Lahko rečemo, da je v Monakovem politika popuščanja dosegla svoj vrhunec v škodo najbolj popolno demokratske države in angleško-francoska politika ravnovesja v Evropi svoj zadnji udarec, Anglija in Francija sami pa popolno kapitulacijo, iz katere ju ni mogla rešiti druga pot, kot vojna sama.

V Monakovem, kjer so odcepili sestavni del Česke Države, niso po Hitlerjevi zahtevi imeli dostopa njeni predstavniki. In Francija, ki je bila s Česko povezana s paktom medsebojne pomoči, je pristala na Hitlerjevo zahtevo in na odločitev odcepitve sudetske Česke ter na priključitev iste k Nemčiji, ne da bi sploh obvestila Benesa o svojem namenu. Par mesecev pozneje je Hitler prelomil Monakovski dogovor in je opravičil svoje dejanje s tem, da je proglasil, da vsaki pakt izgubi svojo veljavo in obveznost, ko ni več koristen onemu, ki ga je podpisal. 14. marca 1939. so nemške čete zasedle celotno Češko, ki je bila teritorialno vključena v Tretji Reich; Slovaška pa je po milosti dobila negotovo samostojnost. Anglija in Francija niso storile ničesar, da bi ohranile neodvisnost Česki. Vodile so še naprej politiko miru po vsaki ceni, popuščanja v vsaki smeri, ker niso bile pripravljene na vojno s Hitlerjem. S tem popuščanjem pa so Hitlerja še spodbujale k novim nasilstvom po načrtih in teorijah, ki naj bi pripeljale Nemčijo do popolne nadoblasti v svetu.

Ko je Hitler postavil na dnevno vprašanje se poljski "koridor" in mesto Gdansk, je tedanja francoska vlada prišla v popuščanju za ohranitev miru celo do tega, da je njen minister za zunanje zadeve Bonnet obljubil Nem-

čiji popolno svobodo v akciji na vzhodu v dogovorih z nemškimi zunanjimi ministrom von Ribbentropom, če bi mogoče pristal tudi angleški zunanji minister Halifax.

Vprašanje "koridorja" in Gdanska pa je bilo za Evropo in za ves svet usodnega pomena. Anglija in Francija sta spoznali, da bi ju politika nadaljnega popuščanja privedla nogoče še v večjo in bolj gotovo propast, kot pa vojna sama. Spoznali sta, da bi za koridorjem in Gdanskem prišlo novo vprašanje kolonij, ki jih je Nemčija po prvi svetovni vojni zgubila. Anglija, ki je pred vsem kolonijalna in pomorska velesila, je spoznala, da je prišel čas za onogo težko odločitev, za katero se ni izrekla dolga leta. Če bi popustila na Poljskem, bi morala popustiti tudi v kolonijalnem vprašanju, kar bi Anglijo samo zadelo v lastnem interesu in v lastnem državnem telesu. Tu ni bilo več vprašanje za popuščanje v škodo drugih, kot se je zgodilo napram Japonskim vojni s Kitajsko, napram Italiji z okupacijo Abesinije in napram Nemčiji sami v vprašanju o Porenju, Avstriji in Česki. Anglija se je prepričala, da ima Hitler konkretne namene, da postavi na njeno mesto v svetu Nemčijo, kar bi bilo za Anglijo toliko kot politična in gospodarsko-ekonomska smrt. Isto je veljalo tudi za Francijo, dasi v manjšem obsegu, nasprotno pa bolj občutljivo, ker bi v neposredni vojni akciji morala Francija vzdržati največji napor na lastnem ozemlju, kakor že v prvi svetovni vojni. Radi tega razloga so bili Francozi pripravljene do zadnjega na popuščanje še naprej, tudi napram Poljski in ker niso bili, kakor tudi Angleži sami ne, v nobenem oziru pripravljene na vojno.

Hitler je za to nepripravljenost dobro vedel; bil je prepričan, da bodo Francozi in Angleži popuščali do zadnjega. Odločil se je za vojno proti Poljski, ki ni hotela pristati na njegove zahteve, ker sta ji Anglija in Francija obljubili pomoč v slučaju napada.

1. sept. 1939. so nemške čete prekoračile poljsko mejo. Usodna ura je odbila. Mož, ki je nšil v Monakovo oljkovo vejico miru, je stopil na stran Poljske in Hitlerju napovedal vojno. Po par urah mu je sledila Francija. - Druga svetovna vojna je zajela svet. L.S.

Albin Tavčar:

Dunajski golobje.- Kot sen slišal in čital, so se pod Avstrijo prebivalci Budimpešte hvalili, da so oni bolj prebrisaní kot pa Dunajčani ter so vedno iskali prilike to trobentati v svet; to pa iz zavisti, ker Dunajčan je bil splošno znan kot zvit in inteligenten. Neki po pameti suh, a po denarnici precej debel mažarski grof se je bahavo odpravil na Dunaj iskat prilike, da bi svršenost svojega naroda pokazal v samem srcu Avstrije. Prišši na Dunaj, jo vrže takoj na trg sv. Štefana, in je kar obstal, ko je tam zagledal nesteto golobov. "To je najbolje, da jih preštejem - si je rekel grof - tako bom lahko doma povedal koliko jih je in mogoče tudi vbri - sal kakega Dunajčana, ki sam ne ve njih stevila." In prične šteti. Od daleč pa ga je opazoval eden voljno brezposelnih Dunajčanov, ki tako radi kaj na lahko zaslužijo, da jim ni treba svoje delikatne roke v znoju močiti. Ta je v Mažaru takoj spoznal tujca, ne vajene - ga se po svetu šetati. - "Ojla, kaj pa delate vi tukaj? - ga vpraša z grozečim glasom, potipajoč ga po ramenu. "Golobe štejem, gospod - mu pohlevno odvrne drugi." Ali ne veste, da je to od samega župana prepovedano in da se mora plačati goldinar kazni za vsakega goloba, ki ga kdo prešteje?" - mu grozi Dunajčan. "Toda, gospod, po - nižno oporekam, da jaz tega nisem vedel." - "To meni nič nar. Jaz sem oko postave in kot takemu morate izro - čiti denar za vse preštete golobe; koliko ste jih na - štel?" - "Osemdeset, gospod predpostavljani" - "Ven 80 goldinarjev in če se stvar ponovi, bo vsaki golob stal dva goldinarja; ste ne razumel?" - je nadaljeval ne - stni gizdalin in se nestrpno oziral krog sebe, da bi se mogoče res ne približalo oko postave v osebi žanda - rja. Potomec Matije Korvina je pohlevno seštel 80 gol - dinarjev in jih izročil drugemu, ki jih je naglo vzel ter jo pcedil v najbližnjo stransko ulico. Mažar pa se je znagoslavno snejal za njin: "Strela, saj sem ved - no pravil, da smo ni bolj prefrigani, kakor Dunajča - ni! Jaz sem seštel 130 golobov, plačal pa sem samo za 80, ter dunajsko sikelco ociganil za celih 50 goldinarjev!"

- 38 -
MALO ANGLEŠČINE

Kratka slovensko-angleška slovnica

Sklanjatev. V angleščini imamo samo 4 sklone: imenovalnik, rodilnik, dajalnik in tožilnik. V sklanjatvi se oblikuje samo členica THE ali A, oziroma AN, dočim ohraneta samostalnik in pridevnik svojo obliko nespremenjeno v vseh sklonih. N.pr.: stara hiša - the old house, æ sklanja tako-le:

1. imenovalnik	- the old house	- stara hiša
2. rodilnik	- of the old house	- stare hiše
3. dajalnik	- to the old house	- stari hiši
4. tožilnik	- the old house	- staro hišo

V angleščini ni dvojine kakor v slovenščini, a le ednina in množina. Dočim je angleški pridevnik enak za vse spole v ednini in množini, se množina samostalnika tvori pristavši ednini en "s". N.pr. House (hiša), the houses (hiše).

Osebni zaimki se vedno rabijo v vsakdanjih pogovorih, zato jih omenjamo že v drugi vaji:

I	(jaz)	se izgovarja:	aj
YOU	(ti)	"	ju
HE, SHE, IT	(on, ona, ono)	"	hi, ši, it
WE	(mi)	"	ui
YOU	(vi)	"	ju
THEY	(oni)	"	dej

Sedanji čas glagola TO BE (tu bi) -biti- se sprega tako-le:

I	AM	(jaz sem)	se izgovarja:	aj em	the pen
YOU	ARE	(ti si)	"	ju ar	(de pen) pero
HE	IS	(on je)	"	hi iz	
WE	ARE	(mi smo)	"	ui ar	the hat
YOU	ARE	(vi ste)	"	ju ar	(de het)
THEY	ARE	(oni so)	"	dej ar	klobuk

Čitaj na glas in prevedi v slovenščino, odnosno angleščino: You are, I am, she is. He is in the house. Sestra mojega očeta je moja teta. Mi smo, on je, oni so.

